

MEDALII ȘI DECORAȚII DIN COLECȚIA INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE DIN IAȘI (III)

DE

SEVER-PETRU BOȚAN*, LUCIAN MUNTEANU*

Abstract:

In the present study the authors focus on the Austro-Hungarian medals and hat-pins that represent the most numerous group in the Institute of Archaeology's collection. The 24 pieces cover mainly the First World War period but other commemorative or bravery medals are also to be found. On the other hand the hat pins offer a valuable source of information. Worn either by front troops or sold for war-funding, these insignia have a huge propagandistic value in justifying the fight against the enemy as a right cause. As a multi-ethnic empire, Austria-Hungary struggled until the end to keep its legacy intact and these awards, besides rewarding heroism in combat, were meant to bond their bearers to the Empire.

Keywords: *Phaleristics, medals and awards, hat pins, 19th-20th centuries, Austro-Hungarian Empire, First World War.*

În cadrul colecției de medalii și decorații aparținând Institutului de Arheologie al Academiei Române – Filiala Iași, cel mai numeros și mai diversificat lot este cel al pieselor de proveniență austro-ungară, databile în secolele XIX-XX. El se compune atât din diverse medalii cu caracter militar sau jubiliar, cât și dintr-o serie de insigne militare comemorative din perioada Primului Război Mondial. Ca și în precedentele cazuri, registrele de inventar nu oferă nici o informație cu privire la donatorul acestor piese și, cu atât mai puțin, la cei cărora le-au fost acordate. Lotul este compus din 12 decorații (dintre care una aparține epocii războaielor napoleoniene, iar restul datează de la sfârșitul secolului al XIX-lea și perioada primei conflagrații mondiale) și 12 insigne militare din perioada războiului. Aceste insigne erau purtate, de obicei, pe chipiu și constituiau o mărturie a apartenenței militarului la un corp de armată sau a luptelor purtate de-a lungul campaniei, fie o sursă de venit pentru strângerea fondurilor de război. Acest tip de distincție (sub formă de insignă) este tipic armatei austro-ungare, deși în perioada Primului Război Mondial acordarea unor distincții particulare cu caracter comemorativ era caracteristică tuturor armatelor combatante.

CRUCI ȘI MEDALII MILITARE SAU JUBILIARE

1. Crucea militară austriacă 1813-1814 (1814) – Pl. I.1(a-b)

Cunoscută și sub denumirea de *Kanonenkreuz* dat fiind că a fost fabricată din metalul tunurilor franceze capturate în războaiele împotriva lui Napoleon Bonaparte, crucea austriacă 1813-1814 reprezintă o medalie interesantă și semnificativă pentru istoria militară a Imperiului Habsburgic. Importanța sa rezidă în faptul că a constituit prima medalie militară austriacă acordată tuturor militarilor din prima linie, fără diferențe de grad sau rang¹. La sugestia nobilului Rudolf von Wrba, la 13 mai 1814, împăratul Francisc I

---

* Institutul de Arheologie, Iași; sever_botan@yahoo.com; lucanas2000@yahoo.com.

¹ STOLZER, STEEB 1996: 246; POTRASHKOV 2007: 217. Pe lângă varianta militară mai există și o variantă civilă, ce se diferențiază prin absența laurilor între brațele crucii și prin clasele de aur și argint. În total, doar 40 de exemplare clasa aur și 149 clasa argint au fost acordate (vezi STOLZER, STEEB 1996: 289-290).

semnează decretul de instituire a acestei medalii cu un caracter onorific și comemorativ, ce urma să răsplătească soldații și ofițerii austrieci care opriseră dominația franceză asupra Europei².

Decoratia are forma unei cruci de tip *croix pattée* cu o cunună de lauri între brațe și un inel la partea superioară, ce se prindea de panglica de culoare galbenă (lată de 14 mm), cu două borduri negre, late de 12 mm. Inițial, au fost concepute trei mărimi diferite ale crucii, însă, în final, s-a hotărât adoptarea unei cruci standard cu distanța între capetele brațelor de 27 mm și o grosime de 2 mm³.

Fabricată, după cum am arătat mai sus, din bronzul tunurilor capturate, crucea este patinată cu o culoare verde, rămânând expusă culoarea metalului doar în relief⁴. Pe avers se află de sus în jos inscripția GRATI/PRICEPS ET PATRIA/FRANC.IMP.AUG (Recunoștință/Principele și Patria/Francisc Împărat August), în vreme ce pe revers, dispuse tot de sus în jos, sunt inscripționate cuvintele EUROPÆ/LIBERTATE ASSERTA/MDCCCXIII/MDCCCXIV (După ce libertatea Europei a fost garantată 1813-1814).

Însărcinat cu gravarea medaliei a fost Johann W. Harnisch, directorul Academiei Vieneze de Arte și gravor al medaliilor imperiale. În total, au fost fabricate, la Monetăria de Stat din Viena, circa 100000 de exemplare, din care foarte puține se mai găsesc astăzi⁵.

2. Medalia militară jubiliară pentru 50 de ani de domnie a împăratului Franz Joseph (1898) – Pl. I.2(a-b) și Pl. II.3-6.

Medalia jubiliară ce marca 50 de ani de domnie a împăratului Franz Joseph a fost instituită prin decret imperial la 18 august 1898 și distribuită, din 2 decembrie a aceluiași an, pentru a recompensa personalul militar ce fusese în serviciu activ în perioada 2 decembrie 1848 – 2 decembrie 1898⁶. În paralel, a fost distribuită o medalie similară având caracter civil, tuturor funcționarilor sau foștilor funcționari, care, în aceeași perioadă amintită mai sus, au activat în serviciul public pentru o perioadă de cel puțin 10 ani⁷. Diferența dintre cele două variante era constituită, în principal, de panglică. Dacă versiunea militară era de culoare roșie, cea civilă era compusă din două dungi de culoare alb-roșu, cu grosimea de 40 mm fiecare. În plus, versiunea militară avea două clase: aur (pentru serviciu de peste 50 de ani) și bronz (pentru serviciu sub 50 de ani)⁸.

Medalia în sine era de formă rotundă, cu un diametru de 34 mm și o grosime de 3 mm. Pe avers era reprezentat bustul spre dreapta al împăratului Franz Joseph I încadrat de inscripția FRANC•IOS•I•D•G•IMP•AVSTR•REX•BOH•ETC•AC•AP•REX•HVNG, iar pe revers o placă centrală inscripționată cu SIGNVM MEMORIAE (Spre amintire) și încadrată de două ramuri (una de măslin și una de stejar). Deasupra ramurilor se aflau anii jubiliari MDCCCXLLVIII-MDCCCXCVIII. Deși medalia nu este marcată, se consideră că a fost realizată de Josef Hermann Tautenhayn, gravorul imperial oficial al curții⁹.

În colecția Institutului de Arheologie se păstrează cinci exemplare din care unul cu panglică militară roșie (Pl. I.2[a-b]) și patru fără panglică (Pl. II.3-6), în diverse stadii de conservare. Prima medalie pare să fie clasa de aur în vreme ce exemplarele rămase aparțin clasei de bronz.

Dat fiind că a fost conferită pe scară largă atât civililor cât și militarilor, această medalie este una comună și destul de larg răspândită.

² STOLZER, STEEB 1996: 246; MĚŘIČKA 1974: 200.

³ MĚŘIČKA 1974: 200. Un singur exemplar, destinat Feldmareșalului Karl Filip von Schwarzenberg și păstrat astăzi la Muzeul Militar din Viena, are distanța între brațe de 45 mm. și poartă denumirea de *Marea Cruce militară 1813-1814* (vezi STOLZER, STEEB 1996: 246).

⁴ STEWARD 1918: 358.

⁵ STOLZER, STEEB 1996: 246

⁶ MĚŘIČKA 1974: 238; GUSEV 2014: 12.

⁷ STOLZER, STEEB 1996: 300.

⁸ MĚŘIČKA 1974: 238.

⁹ STOLZER, STEEB 1996: 300.

3. Crucea de fier pentru merit - tip 3 (1916) – Pl. I.3(a-b).

La origine, această decorație a fost un însemn onorific civil acordat personal de împăratul Franz Joseph celor ce aduseseră servicii deosebite sau se distinseseră în serviciul patriei. Creată prin decret imperial la 16 februarie 1850 avea, la început, patru clase: I-II. aur cu și fără coroană, III-IV. argint cu și fără coroană, lucru ce a rămas în vigoare și pentru al 2-lea tip din 1867¹⁰.

În colecția Institutului de Arheologie din Iași se găsește al 3-lea tip al acestei decorații, creat la 1 aprilie 1916, în două clase, deosebite între ele de prezența sau absența coroanei deasupra crucii. Aceasta este fabricată din zinc de calitate slabă și a devenit, în anii Primului Război Mondial, o distincție având caracter civil, dar și militar. De altfel, decretul din 13 decembrie 1916 stipula prezența săbiilor încrucișate pe panglica militară, pentru sub-ofițerii și soldații ce serveau pe linia frontului¹¹. În acest timp, versiunea civilă identică în ceea ce privește forma crucii, se deosebea de cea militară prin panglica de culoare roșie.

Decorația este de tipul *croix pattée alisée*, fabricată dintr-un aliaj de zinc (așa numitul *kriegsmetall*), având, în centru, un medalion de formă circulară. Distanța între capetele brațelor este de 35 mm, iar diametrul medalionului, de 18 mm. Panglica de război este similară cu cea a medaliei pentru curaj și se compune dintr-o alternanță de dungi subțiri de culoare alb și roșu, încadrate de o bordură roșie și una albă, late de 3 mm.

Pe avers apar inițialele FJ (ale împăratului Franz Joseph), în două cercuri concentrice, între care se găsește inscripția VIRIBUS UNITIS¹², iar pe revers, anul 1916, în două cercuri concentrice, intercalate de o cunună de lauri.

Exemplarul nostru, aflat într-o stare de conservare relativ bună, este lipsit de panglică și reprezintă clasa a II-a a acestei decorații, fără coroană.

4. Crucea lui Carol pentru trupă (1916) – Pl. I.4(a-b).

Crucea instituită de ultimul monarh al Austro-Ungariei, Carol I de Habsburg-Lorena, pentru a recompensa vitejia tuturor ofițerilor și soldaților de pe front, reprezintă una dintre cele mai populare decorații austriece ale Primului Război Mondial¹³. Instituită prin decret imperial la 13 decembrie 1916, crucea era acordată tuturor combatanților, fără deosebire de grad, care se aflau pe front de cel puțin trei luni¹⁴.

Forma sa era inspirată din Crucea militară austriacă 1813-1814 (vezi mai sus), iar valoarea simbolică a acestei apropieri urma să sublinieze continuitatea tradițiilor militare imperiale, dar și moștenirea militară glorioasă a vechiului Imperiu Habsburgic¹⁵.

Fabricată tot din aliaj de zinc, medalia de tip *croix pattée* are distanța între capetele brațelor de 29 mm¹⁶ și grosimea de 2 mm. Pe avers se află de sus în jos inscripția GRATI/PRICEPS ET PATRIA/CAROLVS IMP. ET REX (Recunoștință/Principele și Patria/Carol împărat și rege), în vreme ce pe revers sunt reprezentate coroanele Austriei și Ungariei suprapuse peste inițiala C, urmate de inscripția, în câmpul central, VITAM ET SANGVINEM (Cu viață și sânge) și anul instituirii medaliei MDCCCCXVI¹⁷. Panglica are în mijloc o bandă roșie de 18 mm, încadrată de două benzi formate din dungi subțiri alb-roșii, cu o grosime de 10 mm fiecare.

¹⁰ MĚŘIČKA 1974: 163-164.

¹¹ MĚŘIČKA 1974: 165.

¹² Acesta era *motto*-ul împăratului Franz Joseph, cu sensul de „Uniunea înseamnă putere”.

¹³ MĚŘIČKA 1974: 210; GUSEV 2014: 13.

¹⁴ STOLZER, STEEB 1996: 244; POTRASHKOV 2007: 219-220; BOLDUR 2016: 337.

¹⁵ MĚŘIČKA 1974: 211; BOLDUR 2016: 338.

¹⁶ Considerăm că, datorită formei speciale a decorației, nu poate fi vorba de un diametru al acesteia (vezi BOLDUR 2016: 338, nota 2, care notează un „diametru maxim” de 32 mm).

¹⁷ STOLZER, STEEB 1996: 245.

5. Medalia pentru vitejie - clasa de bronz (1915) – Pl. I.5(a-b) și Pl. II.2.

Una dintre cele mai apreciate medalii militare austriece, obținută pentru fapte de arme și bravură pe front, era medalia pentru vitejie. Apărută încă din vremea lui Joseph al II-lea, la inițiativa Feldmareșalului conte András Hadik, care a scris, personal, decretul de instituire, la 19 iulie 1789, medalia pentru curaj avea la început trei clase: clasa I aur, clasa II argint mare și clasa III argint mic¹⁸. La acestea, pe 14 februarie 1915 a mai fost adăugată clasa a IV-a din bronz¹⁹. Medalia era destinată, până în anii Primului Război Mondial doar gradelor inferioare, pentru fapte de curaj pe câmpul de luptă. După 15 septembrie 1917, clasele I-III au devenit accesibile și ofițerilor cu distincția purtării literei K pe panglică²⁰.

Obținerea unei clase superioare permitea recipientului să păstreze și clasele inferioare, iar conferirea repetată a aceleiași clase era marcată printr-o baretă din fier, de 8 mm grosime, fixată pe panglică. Cel mai decorat militar austro-ungar, pilotul Julius Arigi, a primit de patru ori medalia de aur, de patru ori medalia de argint mare, de două ori medalia de argint mică și de două ori medalia de bronz²¹.

În fine, aceste medalii (doar clasele de aur și argint) confereau posesorului și dreptul la un anumit stipendiu lunar, pe viață.

În colecția Institutului de Arheologie se păstrează două medalii de bronz de acest tip, una mai timpurie, cu efigia lui Franz Joseph și una mai târzie, emisă sub Carol I.

Prima piesă reprezintă unicul tiraj de bronz bătut cu efigia lui Franz Joseph între 14 februarie 1915 (data instituirii clasei) și 4 aprilie 1917 (momentul schimbării efigiei cu cea a lui Carol). Ea este fabricată dintr-un aliaj de cupru și bronz de tun, având un diametru de 32 mm și o grosime de 2 mm. Pe avers poartă efigia împăratului Franz Joseph spre dreapta, încadrată de inscripția FRANZ JOSEPH I. V. G. G. KAISER V. OESTERREICH. Sub bust se află numele gravorului oficial, Josef Hermann Tautenhayn. Pe revers sunt reprezentate șase steaguri regimentale înconjurată de o cunună cu lauri și inscripția DER TAPFERKEIT (Pentru vitejie).

Cea de-a doua piesă, cu un diametru de 31 mm și o grosime de 2 mm, poartă pe avers bustul, spre dreapta, al împăratului Carol, înconjurat de inscripția CAROLVS D. G. IMP. AVST. REX BOH. ETC. ET REX APOST. HVNG și numele noului gravor imperial Heinrich Kautsch. Reversul este identic cu emisiunea precedentă cu excepția inscripției FORTITVDINI, care înlocuiește varianta germană²². Aici este interesant de observat cum medalia lui Carol are ambele legende în limba latină, acest fapt putând fi pus pe seama încercărilor ultimului monarh austro-ungar de a-și salva imperiul multiethnic printr-un „mesaj propagandistic” universal.

Panglica se compune dintr-o alternanță de dungi subțiri de culoare alb și roșu, încadrate de o bordură roșie și una albă, late de 3 mm.

6. Medalia de război austro-ungară (1873) – Pl. II.1.

Instituită la 2 decembrie 1873, pentru a marca 25 de ani de domnie a împăratului Franz Joseph, medalia de război era destinată tuturor militarilor indiferent de grad, care, de la data urcării pe tron a împăratului (2 decembrie 1848), au luat parte la cel puțin una dintre campaniile militare ale armatei austriece.²³ Ea a fost acordată și mai târziu pentru campaniile din anii 1878 și 1882, ultima conferire atestată fiind în 1901, legată de înăbușirea Răscoalei Boxerilor din China²⁴.

Medalia este fabricată din bronz de tun, având un diametru de 36 mm și o grosime de 2,5 mm. Pe avers (conceput de Josef Hermann Tautenhayn) se află bustul laureat al lui Franz Joseph, spre dreapta, înconjurat de inscripția FRANZ JOSEPH I. KAISER V. ÖSTERREICH, KÖNIG V. BÖHMEN ETC.

¹⁸ STOLZER, STEEB 1996: 241; MĚŘIČKA 1974: 168-169.

¹⁹ MĚŘIČKA 1974: 177.

²⁰ STOLZER, STEEB 1996: 241.

²¹ STOLZER, STEEB 1996: 242.

²² CLARKE 2001: 28-29.

²³ MĚŘIČKA 1974: 234; STOLZER, STEEB 1996: 249-250; GUSEV 2014: 12.

²⁴ STOLZER, STEEB 1996: 250.

APOST. KÖNIG V. UNGARN, în vreme ce reversul (conceput de Johann Pfeiffer) prezintă o cunună de laur și stejar, ce încadrează data constituirii medaliei 2 DECEMBER 1873.

Panglica era asemănătoare cu cea a Medaliei pentru vitejie, cu excepția culorilor care, în acest caz, erau galben și negru.

Medalia din colecția Institutului de Arheologie se află într-o stare precară de conservare, fiind lipsită atât de panglică, cât și de sistemul de prindere, ce a fost tăiat.

7. Medalie maghiară de tir (cca. 1910) – Pl. I.6(a-b).

Ultima piesă din acest lot constituie o distincție oferită la un concurs de tir pentru tineri. Medalia este realizată din bronz, cu un diametru de 36 mm și o grosime de 3 mm. Ea prezintă, pe avers, imaginea unui trăgător aflat în poziție culcat, cu pușca pregătită pentru ochire și inscripția KIRÁLYÉRT ÉS HAZÁÉRT (Rege și Patrie), iar pe revers, coroana Sfântului Ștefan și inscripția IFJÚSÁGI LÖVŐVERSENY (Concurs de tir pentru tineret), încadrate într-o cunună din frunze de stejar.

Este interesant de remarcat că panglica atașată este aceea a medaliei pentru curaj, însă considerăm că aceasta a fost adăugată ulterior și nu are legătură cu piesa în sine.

INSIGNE MILITARE AUSTRO-UNGARE

Cele 12 insigne militare din colecția Institutului de arheologie reprezintă o mărturie a diverselor episoade de campanie petrecute în anii 1914-1918 și au fost realizate în diferite ateliere medalistice din Viena sau Budapesta, fie pentru a strânge fonduri de război, fie pentru a fi distribuite soldaților, care le purtau prinse pe bonetă. Dat fiind că informațiile despre aceste insigne sunt extrem de rare, considerăm utilă prezentarea lor exhaustivă, sub forma unui Catalog²⁵:

1. Insigna maghiară a crucii roșii (Pl. II.7[a-b]).

H = 48 mm; l = 38 mm; G = 2 mm. De formă ovală. Fabricată din bronz cu email roșu și alb.

Avers: Coroana Sfântului Ștefan și Crucea roșie pe fond alb, cu o bordură de culoarea bronzului.

Revers: exemplarul nostru are o etichetă inscripționată „insignă pentru medici Armata austro-ungară”. Sub etichetă trebuie să fie ștanța fabricantului - *Erdély és szabó. Műszergyara. Budapest.*

2. Insigna Du stolzester Reich Saar in eisen (Pl. II.8[a-b]).

H = 31 mm; l max. = 23 mm; G = 2 mm. În formă de scut, fabricată din zinc.

Avers: stema Austriei cu vulturul bicefal, înconjurată de inscripția *Du stolzester Reich Saar in eisen 1915 Czernowitz* (Mândrului Saar bogat în fier).

Revers: Marca fabricantului *Atelier Gurschner, Wien VII/2*. Lipsă ac de prindere.

3. Insigna Carol I (Pl. II.9[a-b]).

H = 50 mm; l max. = 25 mm; G = 1 mm. Fabricată din zinc.

Avers: Coroana imperială din care coboară două ghirlande, încadrată de inscripția *Weltkrieg*. Sub ea este portretul împăratului Carol spre stânga, în medalion, având la bază monograma K 1.

Revers: Marca fabricantului *Brüder Schneider, Wien 5*.

4. Insigna Weihnachten im Felde 1915 (Pl. II.10[a-b]).

H = 41 mm; l = 38 mm; G = 2 mm. Fabricată din zinc, de formă octogonală.

Avers: trei soldați în tranșee care încarcă armele și inscripția *I Armee. Weihnachten im Felde 1915* (Armata I. Crăciunul pe front).

Revers: -

²⁵ Au fost folosite următoarele abrevieri: Diam. = diametru; G = grosime; H = înălțime; l (max.) = lățime (maximă).

5. Insigna *Weihnachten im Felde 1916* (Pl. II.11[a-b]).

H = 25 mm; l = 38 mm; G = 1 mm. Fabricată din zinc vopsit cu negru.

Avers: steaua Betleemului, cifra 3, o ramură de brad, o ramură de lauri și o spadă. Pe mijloc se găsește inscripția *Weihnachten im Felde 1916*.

Revers: inscripția *K.u.k. Kriegsfürsorgeamt, Wien* (Oficiul Imperial de Război)²⁶.

6. Insigna *VII Armee. 1914-15* (Pl. III.1[a-b]).

H = 32 mm; G = 2 mm. Fabricată din zinc în formă de cruce tip *croix pattée*.

Avers: bustul împăratului Franz Joseph spre dreapta, în medalion. Pe brațul superior al crucii anii *1914-15*, iar pe brațul inferior *VII Armee*.

Revers: Marca fabricantului *Atelier Gurschner, Wien VII/2*. Lipsă ac de prindere.

7. Insigna *Brigade Papp Dandár* (Pl. III.2[a-b]).

H = 49 mm; l = 31 mm; G = 1 mm. Fabricată din zinc, de formă dreptunghiulară cu latura superioară rotunjită. Aceasta este una dintre cele mai interesante insigne din lot, dat fiind că face referire la viitorul general român Dănilă Papp (1868-1950) care, aflat în anii războiului în armata imperială, a obținut victorii răsunătoare împotriva rușilor pe frontul din Galiția, la comanda unei brigăzi compusă din șapte batalioane.

Avers: un soldat austro-ungar cu arma ridicată, lângă un urs doborât (simbol alegoric al armatei țariste) în fața unui gard de sârmă ghimpată. Peste baricadă, numeroși alți urși care se pregătesc de atac.

Revers: Marca fabricantului *Arkanzas, Budapest*.

8. Insigna *Dorna-Watra. Weltkrieg 1914-1916* (Pl. III.3[a-b]).

H = 42 mm; l = 28 mm; G = 1 mm. Fabricată din zinc, de formă dreptunghiulară, cu latura superioară rotunjită.

Avers: câțiva soldați austro-ungari pregătiți de luptă pe crestele munților. Pe latura de sus, numele localității *Dorna-Watra*, iar la bază, într-un medalion laureat, inscripția *Weltkrieg 1914-1916*. Pe latura din dreapta, este ștanțat numele producătorului *Arkanzas Gesch.*

Revers: -.

9. Insigna *Viribus Unitis* (Pl. III/4 [a-b]).

Diam. = 27 mm; G = 1 mm. Fabricată din foiță de bronz, de formă circulară.

Avers: într-o cunună de frunze de stejar, busturile frontale a celor doi împărați aliați - Wilhelm al II-lea al Germaniei și Franz Joseph I al Austro-Ungariei, sub care este inscripționat motto-ul *Viribus Unitis* (vezi nota 12).

Revers: -.

10. Medalion *Orphelinat des Armees* (Pl. III.5[a-b]).

H = 32 mm; G = 0,1 mm. Medalion de bronz ștanțat, în formă de cruce malteză, acordat tuturor celor ce finanțau ajutorarea orfanilor de război. Medalionul a fost creat de celebrul artist francez René Lalique.

Avers: reprezentarea unei mame șezând, care își îmbrățișează cei doi copii.

Revers: -.

11. Insigna *Erzherzog Friedrich* (Pl. III.6[a-b]).

H = 32 mm; l = 43 mm; G = 1,5 mm. Fabricată din bronz.

Avers: bustul arhiducelui Friedrich von Teschen, comandantul suprem al armatei austro-ungare în vremea primului război mondial, încadrat de o ramură de brad și una de stejar, cu inscripția *Fm•Ehg•Friedrich*.

Revers: -.

12. Insigna *Bukowiner helden Dank 1916* (Pl. III.7[a-b]).

H = 33 mm; l = 25 mm; G = 1,5 mm. Fabricată din bronz, cu opt laturi și partea superioară rotunjită.

Avers: o figură feminină în picioare (probabil personificarea Austriei ca zeița Fortuna) ținând în mâna stângă o cunună și având mâna dreaptă deasupra unei femei în genunchi (personificare a provinciei Bucovina), care ține în brațe doi

²⁶ Acest organism oficial se ocupa cu ajutorarea și asistența soldaților, a invalizilor, a văduvelor și orfanilor de război.

copii. În partea superioară e gravat anul 1916 în vreme ce spre bază se află inscripția *Bukowiner helden Dank* (Bucovina recunoscătoare).

Revers: Marca fabricantului *Atelier Gurschner, Wien VII/2*.

Lotul de medalii și insigne austro-ungare aflate în colecția Institutului de Arheologie este foarte bine reprezentat și variat din punct de vedere tipologic. Chiar dacă nu cunoaștem, din păcate, posesorul sau posesorii acestor piese, studiul lor ne oferă informații prețioase privind episoade din istoria militară a imperiului austro-ungar până în anii primei conflagrații mondiale. După anul 1918 și disoluția acestui conglomerat multiethnic, moștenirea tradițiilor sale militare a fost continuată cu succes de statele învecinate întregite sau nou create. În acest context este ilustrativ destinul generalului Dănilă Papp despre care am amintit mai sus.

BIBLIOGRAFIE

- BOLDUR 2016 Boldur, D. O., *Centenarul unei medalii austriece*, in: *Carpica*, 45, 337-338.
- CLARKE 2001 Clarke, J. D., *Gallantry Medals & Decorations of the World*, Pen and Sword Publishing House, Barnsley.
- GUSEV 2014 Gusev, I. E., *Nagradi, ordena, medalii rossiy, CCCP, mira*, Ast Ed., Moscova.
- MĚŘIČKA 1974 Měřička, V., *Orden und ehrenzeichen der Österreichisch-Ungarischen Monarchie*, Anton Schroll&Co. Verlag, Viena.
- POTRASHKOV 2007 Potrashkov, S. V., *Ordena i medali stran mira*, Eskimo, Moscova.
- STEWART 1918 Stewart, W. A., *The A B C of War medals and Decorations*, Stanley Paul&Co. Ed., Londra.
- STOLZER, STEEB 1996 Stolzer, J., Steeb, C., *Österreichs Orden vom Mittelalter bis zur Gegenwart*, Akademische Verlag, Graz.

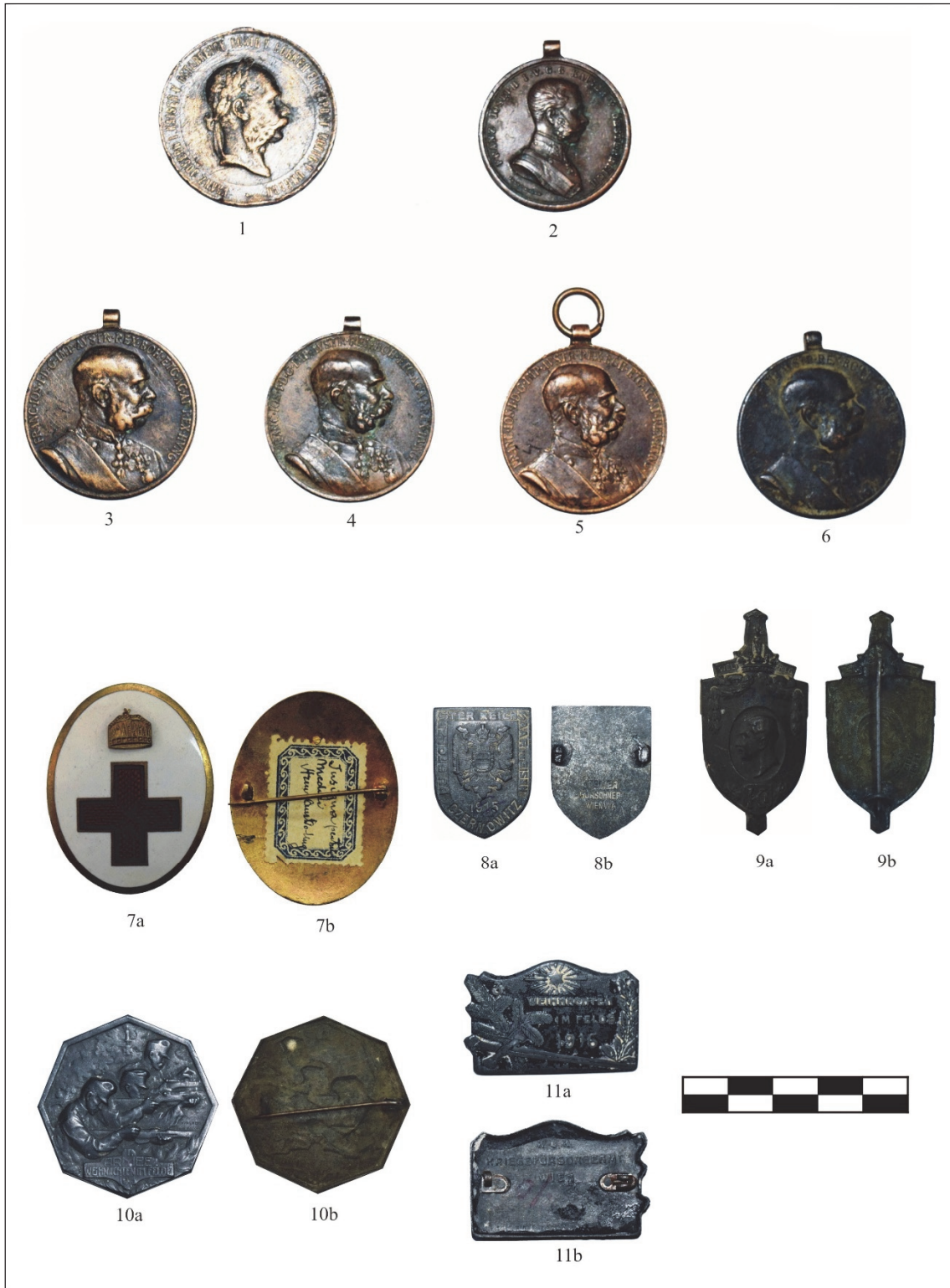
LIST OF ILLUSTRATIONS

- Pl. I. 1 (a-b). Austrian Army Cannon Cross 1813-1814 (1814); 2 (a-b). The Austrian Crown Jubilee Medal (1898); 3 (a-b). The Iron Cross for Merit - type 3 (1916); 4 (a-b). Emperor's Karl Troop Cross (1916); 5 (a-b). The Medal for Bravery in bronze - Karl type (1917); 6 (a-b). Hungarian sharpshooting medal (cca. 1910).
- Pl. II. 1. 1873 Austria War Medal-obverse; 2. The Medal for Bravery in bronze - Franz Joseph type (1915)-obverse; 3-6. The Austrian Crown Jubilee Medal (1898)-obverse; 7 (a-b). Hungarian Red Cross Badge; 8 (a-b). *Du stolzester Reich Saar in eisen* hat pin (1915); 9 (a-b). Karl I hat pin; 10 (a-b). *Weihnachten im Felde* hat pin (1915); 11 (a-b). *Weihnachten im Felde* hat pin (1916).
- Pl. III. 1 (a-b). *VII Armee. 1914-15* hat pin; 2 (a-b). *Brigade Papp Dandár* hat pin; 3 (a-b). *Dorna-Watra. Weltkrieg 1914-1916* hat pin; 4 (a-b). *Viribus Unitis* hat pin; 5 (a-b). *Orphelinat des Armees* medallion; 6 (a-b). *Erzherzog Friedrich* hat pin; 7 (a-b). *Bukowiner helden Dank* hat pin (1916).

Pl. I. 1 (a-b). Crucea militară austriacă 1813-1814 (1814); 2 (a-b). Medalia militară jubiliară pentru 50 de ani de domnie a împăratului Franz Joseph (1898); 3 (a-b). Crucea de fier pentru merit - tip 3 (1916); 4 (a-b). Crucea lui Carol pentru trupă (1916); 5 (a-b). Medalia pentru vitejie - clasa de bronz, var. Carol (1917); 6 (a-b). Medalie maghiară de tir (cca. 1910).

Pl. II. 1. Medalia de război austro-ungară (1873)-avers; 2. Medalia pentru vitejie - clasa de bronz, var. Franz Joseph (1915)-avers; 3-6. Medalia militară jubiliară pentru 50 de ani de domnie a împăratului Franz Joseph (1898)-avers; 7 (a-b). Insigna maghiară a crucii roșii; 8 (a-b). Insigna *Du stolzester Reich Saar in eisen* (1915); 9 (a-b). Insigna Carol I; 10 (a-b). Insigna *Weihnachten im Felde* (1915); 11 (a-b). Insigna *Weihnachten im Felde* (1916).

Pl. III. 1 (a-b). Insigna VII Armee. 1914-15; 2 (a-b). Insigna Brigade Papp Dandár; 3 (a-b). Insigna Dorna-Watra. Weltkrieg 1914-1916; 4 (a-b). Insigna Viribus Unitis; 5 (a-b). Medalion Orphelinat des Armees; 6 (a-b). Insigna Erzherzog Friedrich; 7 (a-b). Insigna Bukowiner helden Dank (1916).